

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

A_ΘΕ 2.4 Γιορτή

Νοηματοδοτώντας:

«Ομαδοσυνεργασία - Ημερολόγιο» / «Λεξοσαλάτα»

1. Θρησκευτικό ημερολόγιο

(από το διαδίκτυο: π.χ. στο

<http://dromosorthodoxias.blogspot.gr/2014/12/2015.html> ή εδώ:

<https://iliaxtida.wordpress.com/2015/12/31/%CF%8C-%CF%8C-%CE%AFsig/>).

2. Το θεολογικό νόημα της γιορτής και ο καθαγιασμός του χρόνου

«Ο Χριστιανισμός είναι αναμφιβόλως θρησκεία 'εξ αποκαλύψεως'. Η αποκάλυψη όμως αυτή δεν αφορά στο εορτολόγιο, πολύ δε περισσότερο στο ημερολόγιο. Αυτά ή προϋπήρχαν του χριστιανισμού, όπως τα ημερολόγια, ή διαμορφώθηκαν μέσα στους κόλπους της Εκκλησίας με την πάροδο των αιώνων επί τη βάσει στοιχείων παλαιότερων του χριστιανισμού ή και νέων. Μέσα στην Καινή Διαθήκη, ..., δεν υπάρχει προδιαγραφή ούτε για τον τρόπο μετρήσεως του κοσμικού χρόνου ούτε για τον καταρτισμό του εορτολογίου. ... Ο Χριστιανισμός ασφαλώς υπερβαίνει όλα αυτά τα ρέοντα κοσμικά και σκιώδη σχήματα, αφού η αληθινή έν πνεύματι και αληθεία' λατρεία του πνευματικού Θεού που αποκαλύπτεται εν Χριστώ, αίρει τον 'αληθινό προσκυνητή' υπέρνω τόπου και χρόνου. ... Στόχος του νέου λαού του Θεού δεν είναι η φθαρτή γη της επαγγελίας, αλλά η ουράνια Ιερουσαλήμ. Σ' αυτή όμως τη γη και στην παρούσα ζωή ζει ... και προσπαθεί να μεταμορφώσει τα ρέοντα... Έτσι και ο κοσμικός χρόνος γίνεται τύπος του μέλλοντος αιώνος και πρόγευση της μελλούσης ζωής....

Τη μεταμόρφωση αυτή του κοσμικού χρόνου επέτυχε η Εκκλησία, με την καθοδήγηση ασφαλώς του αγίου Πνεύματος, διά του εορτολογίου της. Η μεταμόρφωση δε αυτή και υπέρβαση συνίσταται στο ότι το ημερολόγιο γίνεται εορτολόγιο. Ο κατάλογος των ημερών μετατρέπεται σε κατάλογο εορτών. Όλες οι ημέρες του έτους επενδύονται με ένα ιερό περιεχόμενο, έτσι ώστε η διαδοχή των ημερών να γίνεται διαδοχή εορτών. Έτσι όλος ο βίος του πιστού γίνεται μια διαρκής εορτή, όπως εμφαντικά τονίζουν οι πατέρες. Ζη στη γη, αλλά στον ουρανό πολιτεύεται. ...

Εξ άλλου με το εορτολόγιό της η Εκκλησία προγεύεται την υπέρχρονη πραγματικότητα της ουρανίου βασιλείας ουσιαστικά καταργώντας τον κοσμικό χρόνο, αφού γεγονότα του παρελθόντος τα φέρνει κάθε φορά στη μνήμη της όχι σαν άπαξ τελεσθέντα, αλλά σαν κατ' έτος, και καθ' ημέραν ακόμα, πραγματικά και μυστηριακά επαναλαμβανόμενα. Όταν δηλαδή γιορτάζει επί παραδείγματι τη γέννηση, ..., την ανάσταση του Χριστού,... δεν τα θυμάται απλώς, αλλά τα ξαναζεί ως παρόντα, όπως ακριβώς όλα για το Θεό είναι παρόντα, είτε έγιναν στο παρελθόν, είτε γίνονται τώρα ή θα γίνουν στο μέλλον. Έτσι βιώνει την ανάσταση του Χριστού την ημέρα του Πάσχα κάθε έτους σαν 'σήμερα', σαν την ημέρα δηλαδή της ιστορικής Κυριακής αναστάσεως του έτους 33 μ. Χ. Η υμνογραφία μας σαφώς απηχεί αυτή την πατερική θεολογική αντίληψη για το λειτουργικό χρόνο όταν σε κάθε γιορτή διαρκώς επαναλαμβάνει και βεβαιώνει ότι το εορταζόμενο γεγονός δεν

έγινε μόνο τον καιρό εκείνο της θείας επί γης παρουσίας, αλλά γίνεται, τρόπον τινά επαναλαμβάνεται και 'σήμερα' το τότε τελεσθέν εφάπαξ. ...

Αυτή η υπέρβαση του κοσμικού χρόνου και η είσοδος στο θείο λειτουργικό χρόνο έχει κι άλλες συνέπειες ακόμα περισσότερο ριζοσπαστικές. Το 'σήμερα' δεν αφορά μόνο στην κατ' έτος μυστηριακή επανάληψη του ιερού γεγονότος, αλλά θραύοντας κι αυτό το καιρικό σχήμα διαχέεται στον καθημέραν βίο της Εκκλησίας. Έτσι γιορτάζουμε την ανάσταση του Κυρίου κατά το Πάσχα κάθε χρόνο, αλλά και κάθε Κυριακή... Κι όχι μόνο κάθε Κυριακή, αλλά σε κάθε λειτουργία, οποιαδήποτε ημέρα της εβδομάδος, κι αν τελεσθεί. ...

Παρά ταύτα η ασθένια της ανθρωπίνης φύσεως θεραπεύεται και εξυπηρετείται κυρίως με το εορτολόγιο, που ... διατηρεί αμείωτη την παιδαγωγική και μορφωτική εις Χριστόν αξία του. Για τον ασθενή άνθρωπο η κατ' έτος επανάληψη των ιερών σωτηριωδών γεγονότων και η παρουσία των ιερών προσώπων των αγίων κατά την καθιερωμένη ημέρα της ετήσιας μνήμης τους, παραμένει σταθερό σημείο αναφοράς σ' αυτά και αφορμή οικειώσεως του μηνύματός τους και βιωματικής προσεγγίσεως σ' αυτό. Αυτό ακριβώς εκμεταλλευόμενη η Εκκλησία φορτίζει τις ημέρες αυτές μ' όλο το διδακτικό περιεχόμενο που προσιδιάζει στην κάθε μια, μυώντας έτσι τους πιστούς στο μυστήριο της σωτηρίας με κάθε δυνατό κατηχητικό τρόπο, με το ανάγνωσμα, την υμνολογία, το κήρυγμα, την εικόνα και με αισθητότερες ακόμα αναπαραστάσεις των ιερών αυτών γεγονότων, όπου τούτο ήταν δυνατό και σκόπιμο (βάπτισμα του Κυρίου, σταύρωση, ταφή, ανάσταση κ.λπ.). Έτσι, όπως προείπαμε, κάθε έτος αποτέλεσε, με το ενυφασμένο σ' αυτό εορτολόγιο, την μικρογραφία της ιστορίας του κόσμου, του απολυτρωτικού έργου του Κυρίου Η επαναφορά δε κατ' έτος των ίδιων εορτολογικών θεμάτων δεν αποτελεί αιτία κορεσμού και ανιαρή υπόθεση ρουτίνας, αλλά αφορμή ανανεώσεως της κατηχήσεως και εμπεδώσεως της διά της επαναλήψεως που είναι 'μητέρα της μαθήσεως, νέων εμβυθύνσεων στα θέματα της πίστεως και ενδεχομένως νέων αποφάσεων και προαγωγής στην εν Χριστώ ζωή. Έτσι αποκτά νόημα και η λαϊκή ευχή, που συνδέεται με τους επί μέρους μεγάλους εορτολογικούς σταθμούς: 'και του χρόνου' ή 'χρόνια πολλά'. Δεν πρόκειται απλώς για ευχή για την παράταση της επιθυμητής οπωσδήποτε επίγειας ζωής, αλλά παροχής νέων ευκαιριών μαθητείας στο σχολείο της Εκκλησίας και οικειώσεως των σωτηριωδών αληθειών της πίστεως. Όπως οι εικόνες είναι το 'βιβλίο των γραμμάτων', έτσι και το εορτολόγιο είναι το σχολείο των πιστών, γραμματισμένων και γραμμάτων».

Φουντούλης, Ι. (1993). *Λειτουργική Α'.* Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία. Θεσσαλονίκη, σ. 112-116.

3. Ορθόδοξο εορτολόγιο

...Η Εορτή είναι ένα πολυδιάστατο γεγονός¹ με υπαρξιακές παραμέτρους, όπως και η Λειτουργία. Το εορτάζειν λοιπόν, όπως και το θεολογείν, δεν μπορεί να περιοριστεί στη συμμετοχή σε κάποια συγκέντρωση και στην τέλεση κάποιων ενεργειών, αλλά απαιτεί βαθύτερη ανάλυση για να εισέλθει κανείς στο πολυδιάστατο νόημα της πράξης αυτής.

¹ Είναι σίγουρα πιο εύστοχο το να μιλούμε για 'το γεγονός της Εορτής', για 'το γεγονός της Λειτουργίας', για 'το γεγονός της Εκκλησίας', από το να δίδουμε ψυχρούς ορισμούς (που τελικά δεν μπορούν να αποδώσουν τις πραγματικότητες αυτές) ή να μιλούμε για την 'έννοια' της Εορτής, κλπ.

Αυτή η ανάλυση επιβάλλεται εκ των πραγμάτων στο σημείο αυτό, προτού προχωρήσουμε στην παρουσίαση του ορθόδοξου εορτολογίου στο σήμερα. Ο σημερινός κόσμος ξεχνάει σιγά σιγά την έννοια της εορτής, δε μαθαίνει πια να γιορτάζει. Πολλά από τα υπαρξιακά προβλήματα του σύγχρονου ανθρώπου συνδέονται με το γεγονός αυτό. 'Βίος ανεόρταστος μακρή οδός απανδόκευτος'. Το εορτάζειν είναι τέχνη, είναι πολιτισμός.

Ανέκαθεν ο άνθρωπος εορτάζει, χαρίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο νόημα στη ζωή του, ελευθερώνοντάς την από το ζωώδη ρυθμό της δουλειάς και της ξεκούρασης. Η γιορτή δεν είναι απλώς ένα 'διάλειμμα' της δουλειάς, αλλά η δικαίωσή της, ο καρπός της, η 'μυστηριακή μεταμόρφωσή της' σε χαρά και ελευθερία². «Κάθε γιορτή γιορτάζει το Είναι, έχει ως θέμα της την κατάφαση του Είναι. Οι άνθρωποι γιορτάζουν ούτως ώστε να επιβεβαιώνουν κάθε φορά με νέο τρόπο ή να επιβεβαιώνεται από τους άλλους ανθρώπους το δικό τους Είναι, αυτό των άλλων και του κόσμου, ανάλογα με τις καταστάσεις και τις αφορμές (γενέθλια, όλα τα μεγάλα γεγονότα της ζωής όπως η γέννηση των παιδιών, οι γάμοι, επέτειοι, ακόμη κι ο θάνατος!). Προβαίνουν σ' αυτή την κατάφαση εορταστικά, δηλ. με μη συνηθισμένα μέσα και μ' έναν τρόπο που υπερβαίνει τα πλαίσια της καθημερινότητας, μια και ο καθημερινός και συνηθισμένος τρόπος ζωής δεν έχει ως θέμα αυτή τη βασική κατάφαση του Είναι. Εξαιτίας αυτού του βασικού χαρακτήρα της κατάφασης του Είναι η φύση κάθε γιορτής είναι θρησκευτική, ακόμη κι όταν η σχέση αυτή με το υπερφυσικό επισκιάζεται από πολλά άλλα πράγματα... Μία πλήρης κατάφαση του Είναι είναι τότε μόνο δυνατή όταν η αμφισβήτηση μέσω της περατότητας και του θανάτου θεωρείται ότι έχει υπερβαθεί. Ακόμη κι αυτό τονίζει τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της Εορτής. Απέναντι στην καθημερινή εμπειρία του πεπερασμένου, των ορίων και του θανάτου η γιορτή γιορτάζει την απελευθέρωση του Είναι από κάθε περιορισμό μ' έναν ιδιαίτερο τρόπο».

«Σε τελική ανάλυση σε κάθε γιορτή γιορτάζεται πάντοτε ο Θεός, στον Οποίο χρωστούν την ύπαρξή τους όλα τα υπαρκτά, ο Οποίος θέλει τη Δημιουργία και τη διατηρεί αδιάκοπα στο Είναι, από τον Οποίον και μόνο μπορεί να προέλθει η πλήρης και γι' αυτό μοναδικά αληθινή κατάφαση του Είναι»³.

Ο Θεός είναι η πηγή της ζωής, η Ζωή par excellence. Η ζωή της Αγίας Τριάδας είναι η κατεξοχήν κατάφαση της ζωής, η αυθεντική ζωή, η αυθεντική κοινωνία των τριών προσώπων, των τριών θείων υποστάσεων, η αυθεντική αγάπη. Γι' αυτό και η ζωή αυτή είναι η κατεξοχήν γιορτή του κόσμου.

Στην παράδοση της Εκκλησίας η αιώνια αυτή γιορτή αποδίδεται με τον όρο 'ουράνια Λειτουργία'. Τον όρο αυτό τον συναντούμε ήδη στην Καινή Διαθήκη, στην Προς Εβραίους επιστολή και στην Αποκάλυψη. Η επίγεια Λειτουργία αποτελεί μία εικόνα, μία μίμηση, μία αντανάκλαση της ουράνιας Λειτουργίας, της ουράνιας Εορτής που τελείται αδιαλείπτως ενώπιον του θρόνου του Θεού. Αυτή είναι η αυτοσυνειδησία της ορθόδοξης Εκκλησίας για τη Λατρεία της, και ιδιαίτερα για τη Θεία Λειτουργία. Ο κατεξοχήν λειτουργός της Εκκλησίας, ο μόνος αρχιερέυς, είναι ο ίδιος ο Χριστός, ο Οποίος μέσω των επισκόπων και των πρεσβυτέρων της Εκκλησίας επιτελεί την αναίμακτη προσφορά και θυσία προς τον Πατέρα Του. Η ανθρωπότητα,

² Πρβλ., Για να ζήσει ο κόσμος, σελ.79.

³ Michael Kunzler, Leben in Christus, Eine Laienliturgik zur Einführung in die Mysterien des Gottesdienstes, Bonifatius, Paderborn 1999, σελ. 53.

μέσω της Εκκλησίας (η Εκκλησία δηλαδή), μετέχει αυτής της ουράνιας Λειτουργίας κι έτσι σώζεται, αποκτώντας Θεία Κοινωνία.

Εν Χριστώ και εν Αγίω Πνεύματι ολόκληρη η ζωή της Εκκλησίας είναι μια γιορτή, μία συμμετοχή στην κατεξοχήν γιορτή της Βασιλείας των Ουρανών. Η γιορτή αυτή δεν εξαρτάται από τίποτε σ' αυτό τον κόσμο, δεν είναι γιορτή για κάποιο 'έργο' ή 'επιτυχία' αυτού του κόσμου. Έχει αποκαλυφθεί στον κόσμο, έχει δοθεί ως δώρο στον κόσμο. Γι' αυτό και η χαρά που προέρχεται απ' αυτήν είναι άδοξη και απέραντη, γνήσια. Η αποκάλυψη αυτή, το δώρο αυτό, έχει μετατρέψει ολόκληρη τη ζωή του χριστιανού σε χαρά...

Μπασσιούδης, Γ. πρωτ. (2011). Ορθόδοξο εορτολόγιο και λειτουργική ζωή στη Γερμανία. Στο Συλλογ. *Ποιμαντική της Ορθοδόξου Διασποράς. Τόμος προς τιμήν του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ιταλίας και Μελίτης κ. Γενναδίου*, σ. 6.

[http://www.ortodossia.it/w/media/com_form2content/documents/c17/a560/f255/19.%20Mpsasidi_s.pdf]

- Εναλλακτικά:

«**Λεξοσαλάτα**»

1. **Οι χριστιανικές γιορτές και το σχέδιο της θείας οικονομίας**, βλ. διδακτική ενότητα **2.2. Λατρεία** (Από το σχολικό βιβλίο των Θρησκευτικών της Α΄ λυκείου, ΔΕ 7:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A106/116/898,3342/>)

Αναλύοντας:

«**Ομαδοσυνεργασία - Ιστοεξερεύνηση μέσω διαδικτύου**»

1. Για τις σημαντικότερες γιορτές κάθε θρησκείας σε ενιαίο ημερολόγιο:

<http://www.interfaithcalendar.org/2016.htm>

2. Το ιουδαϊκό έτος

Το ιουδαϊκό έτος είναι σεληνιακό και αρχίζει στο τέλος Σεπτεμβρίου ή αρχές Οκτωβρίου με τη γιορτή του **Νέου Έτους**. Μετά από ένα δεκαήμερο ακολουθεί η **Ημέρα της Εξιλέωσης**, αφιερωμένη στη μετάνοια. Μετά από πέντε μέρες ακολουθεί η γιορτή της **Σκηνοπηγίας** σε ανάμνηση της διάβασης της ερήμου. Δύο μήνες περίπου αργότερα γιορτάζεται η **Χανουκά**, σε ανάμνηση της νίκης κατά των Σελευκιδών, το 2ο π.Χ. αι. Κατά τις αρχές της άνοιξης η **Πουρίμ** γιορτάζεται σε ανάμνηση των γεγονότων του βιβλίου της Εσθήρ. Κατά το μήνα Νισάν (μεταξύ Μαρτίου και Απριλίου) γιορτάζεται το **Πάσχα** (Πεσάχ = διάβαση), δηλαδή η έξοδος από την Αίγυπτο. Επτά εβδομάδες μετά τη δεύτερη μέρα του Πάσχα γιορτάζεται η **Πεντηκοστή**, σε ανάμνηση της αποκάλυψης του Θεού στο Σινά. Πέντε εβδομάδες περίπου μετά την Πεντηκοστή τηρείται πένθος διάρκειας τριών εβδομάδων σε ανάμνηση της καταστροφής των δυο ναών.

Από το σχολικό βιβλίο των Θρησκευτικών της Β΄ Λυκείου ΔΕ 29, σ. 238:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3245,13193/>

3. Καϊμάκης, Δ. Οι γιορτές του Ισραήλ, Εισήγηση σε συνέδριο. Στην ιστοσελίδα της Εκκλησίας της Ελλάδος:

http://www.ecclesia.gr/greek/HolySynod/committees/liturgical/h_symposio_eisigisi5.html.

- Εναλλακτικά:

«Σύγκριση κειμένων»

1. **Το νόημα της αργίας** (της Κυριακής για τους χριστιανούς και του Σαββάτου για τους Ιουδαίους)

Η χρονολογικά πρώτη **χριστιανική εορτή** είναι αναμφίβολα η **Κυριακή**, το εβδομαδιαίο Πάσχα της Εκκλησίας. Στον **Ιουδαϊσμό** το **Σάββατο** ήταν η θεοσούστατη ημέρα της καταπαύσεως. Η πιστή τήρησή του αποτελούσε την επιβεβαίωση της πιστότητας στο νόμο του Θεού, μαζί με την περιτομή, το χαρακτηριστικό σημείο της ενσωματώσεως στο λαό του Θεού, της μετοχής στη διαθήκη και τις επαγγελίες Του. Ο Κύριος αντέδρασε έντονα στην τυποποίησή του και στην υποδούλωση του πνεύματος στο γράμμα, του νόμου του Θεού στις παραδόσεις των ανθρώπων (Μτ 15, 3.6). Το μεγαλύτερο τόλμημα της πρώτης εκκλησίας ήταν η μετάθεση της ημέρας του Κυρίου από την εβδόμη στην πρώτη ημέρα της εβδομάδος. Η ημέρα της καταπαύσεως βρίσκει την εκπλήρωσή της στο θάνατο του Κυρίου, που 'σαββατίζει' στον τάφο... Το Σάββατο γίνεται προφητικός τύπος της ταφής του Κυρίου, που οδηγεί στην εκ νεκρών ανάσταση κατά την πρώτη ημέρα της εβδομάδος, την 'μίαν σαββάτων, την ημέρα της δημιουργίας του φωτός και της νέας εν Χριστώ δημιουργίας. Πρώτη, αλλά και ογδόη, τύπος της εβδομάδος του μέλλοντος και της αιωνιότητας. Η μετάθεση του Σαββάτου συνεπάγεται ουσιαστικά ... και άνοιγμα προς το νέο κόσμο της χάριτος και της βασιλείας του Θεού. Ακριβώς δε η παρουσία του Χριστού, ..., κατά την ημέρα της αναστάσεως 'εις το μέσον' των μαθητών του (Ιω 20,19) και 'μεθ' ημέρας οκτώ πάλιν' (Ιω 20,26) έδωσε το αναστάσιμο στοιχείο στις συνάξεις 'τη μιά των Σαββάτων' (Πραξ 20, 7. Α Κορ 16, 2), που ήδη στο τέλος του Α' αιώνα είχε ονομασθεί 'Κυριακή' (Αποκ 1, 10). Στο εξής και μέχρι σήμερα η αναστάσιμη σύναξη της Κυριακής και η κατ' αυτήν ευχαριστία αποτέλεσε το κέντρο της ζωής της οικουμενικής Εκκλησίας, το εβδομαδιαίο Πάσχα της».

Φουντούλης, Ι. (1993). Λειτουργική Α'. Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία. Θεσσαλονίκη, σ. 119εξ

2. **Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός: Η αργία της Κυριακής**

«.....Πρέπει και ημείς αδελφοί μου, να χαιρώμεθα πάντοτε, μα περισσότερο την Κυριακήν, οπού είνε η Ανάστασις του Χριστού μας. Διότι Κυριακήν ημέραν έγινεν ο Ευαγγελισμός της Δεσποίνης ημών Θεοτόκου και Αειπαρθένου Μαρίας, Κυριακήν ημέραν μέλλει ο Κύριος να αναστήση όλον τον κόσμον. Πρέπει και ημείς να εργαζώμεθα τας εξ ημέρας δια ταύτα τα μάταια, γήινα και ψεύτικα πράγματα, και την Κυριακήν να πηγαίνωμεν εις την Εκκλησίαν και να στοχαζώμεθα τας αμαρτίας μας, τον θάνατον, την κόλασιν, τον παράδεισον, την ψυχήν μας οπού είναι τιμιωτέρα από όλον τον κόσμον, και όχι να πολυτρώνωμεν, να πολυπίνωμεν και να κάμωμεν αμαρτίας. Ούτε να εργαζώμεθα και να πραγματευώμεθα την Κυριακήν....»

Καντιώτης, Αυγ., επίσκ. (1988). *Κοσμάς ο Αιτωλός, Διδαχές και Βιογραφία*, Διδαχή Γ. Αθήνα: Ο Σταυρός, σ. 189.

3. **Η αργία της Κυριακής: Η καθιέρωσή της το 1909 και ο ανταγωνισμός**

(άρθρο σε ηλεκτρονική εφημερίδα)

Η καθιέρωση της κυριακάτικης αργίας το 1909, έναν αιώνα πριν, ήταν το πρώτο μέτρο εργατικής νομοθεσίας που ψηφίστηκε στην Ελλάδα. Το ξήλωμα, στα χρόνια των μνημονίων, κάθε νομικού πλαισίου που περιορίζει τον βαθμό εκμετάλλευσης της μισθωτής εργασίας δεν θα μπορούσε να την αφήσει αλώβητη. ...

Η τήρηση της αργίας με βάση τις χριστιανικές επιταγές παρέμενε ζωντανή ως πρακτική σε πολλούς βιοτεχνικούς κλάδους και σε εργοστάσια, σε γενικές γραμμές όμως είχε ατονήσει κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα στην Ελλάδα.

Στην Αθήνα η διαμάχη επικεντρώθηκε ιδίως στα «εμπορικά» καταστήματα (ένδυσης, υπόδησης κλπ) των κεντρικών δρόμων, με σημαντικότερες κινητοποιήσεις αυτές του 1890, 1891 (απεργία) και 1896, καθώς και στους τυπογράφους (1882 και 1909-1910), στους ζαχαροπλάστες (1896 και 1899), στους κουρείς (1894, 1902 και 1903), στους αρτοποιούς (1879, 1904-1905 κ.ε.) και λίγο πριν το 1909 στα παντοπωλεία....

Η καθιέρωση λοιπόν της κυριακάτικης αργίας μετά το κίνημα στο Γουδί βασιζόταν σε ένα αίτημα που είχε πια ωριμάσει –αντίθετα με τις εκτιμήσεις που συχνά συναντάμε στη βιβλιογραφία για το πρόωρο της εργατικής νομοθεσίας της δεκαετίας του 1910. Θεμελιώθηκε στη βούληση του Στρατιωτικού συνδέσμου να δείξει ένα φιλολαϊκό πρόσωπο, στη βραχύβια συμμαχία του με τις «συντεχνίες», σ' ένα γενικότερο μεταρρυθμιστικό πνεύμα που εκφράστηκε με την ψήφιση εκατοντάδων νόμων από τη βουλή μετά το κίνημα και στη στήριξη συντηρητικών πατερναλιστών όπως ο Κ. Παπαμιχαλόπουλος που εισηγήθηκε τον σχετικό νόμο στη βουλή. Η αργία της Κυριακής καθιερωνόταν με διαφορετικούς όρους σε κάθε επάγγελμα, και καταρχάς σε τρεις μόνο πόλεις (Αθήνα, Πειραιά και Βόλο): μπορούσε να επεκτείνεται σε άλλους δήμους εφόσον το ζητούσαν τα κατά τόπους δημοτικά συμβούλια, και στα επόμενα χρόνια δημοσιεύεται ένας μεγάλος αριθμός διαταγμάτων που αφορούν την ισχύ ή την κατάργηση της αργίας σε διάφορες πόλεις και χωριά, συχνά με το ίδιο δημοτικό συμβούλιο να αλλάζει την απόφασή του σε μικρό χρονικό διάστημα...

Στη Γαλλία όμως είχε μόλις προηγηθεί μια σφοδρή σύγκρουση με επίδικο την εκκοσμίκευση του κράτους, ενώ στην Ελλάδα και σοβαρό αντικληρικαλιστικό ρεύμα δεν υπήρχε και οι συμμαχίες με την εκκλησία και θρησκευόμενους συντηρητικούς κύκλους παρουσιάζονταν ως αναγκαίες καθώς πρόσφεραν μια σημαντική νομιμοποιητική βάση για το αίτημα... .

Ζητούμενη, επιπλέον, ήταν η μείωση του χρόνου εργασίας όχι μόνο των εργατών αλλά και των επαγγελματιών: δεν θα ήταν λίγοι οι μικροαστοί που επιθυμούσαν να μην αναγκάζονται για λόγους ανταγωνιστικότητας να εργάζονται Κυριακές, κι αυτό μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με το κλείσιμο των καταστημάτων... .

Στα παντοπωλεία της Αθήνας, διαβάζουμε το 1910, ενάντια στην κυριακάτικη αργία στρέφονταν κυρίως οι «μπακάληδες των μικροσυνοικιών». Στα μπακάλικα ήταν ιδιαίτερα εμφανές ένα μοντέλο με λίγο πολύ γενική ισχύ: οι ανεξάρτητοι παραγωγοί επιβίωναν ως τέτοιοι υποβαλλόμενοι (και υποβάλλοντάς τους υπάλληλους τους) σε υπερεργασία . στο εμπόριο με το να μένουν τα συνοικιακά και τα μικρά μπακάλικα περισσότερες ώρες ανοιχτά, αποκτώντας έτσι ένα συγκριτικό πλεονέκτημα, την προσφορά της αναγκαίας υπηρεσίας ή αγαθού κοντά στην κατοικία του πελάτη σε ώρες και μέρες που οι μεγαλύτεροι ανταγωνιστές τους ήταν κλειστοί.

Τα κουρεία αποτελούσαν έναν άλλο κλάδο στον οποίο ένα πλήθος μικρών μαγαζιών επιβίωνε χάρη στο παρατεταμένο ωράριο λειτουργίας τους, ιδίως το

Σαββατοκύριακο που ξυριζόταν η λαϊκή πελατεία τους. Το χαρακτηριστικό αυτό επικαλούνταν οι καταστηματάρχες κουρείς «δευτέρας και τρίτης τάξεως», όπως αυτοαποκαλούνταν, που «διατηρούνται εκ [πελατείας] των εργατικών τάξεων» και περίμεναν το Σαββατοκύριακο για να δουλέψουν, σε αντίθεση με τα κουρεία της Σταδίου των οποίων η «εκλεκτή πελατεία» δεν περίμενε την Κυριακή για να ξυριστεί: ζήτησαν και πέτυχαν να δουλεύουν τα κουρεία το πρωί της Κυριακής, παρότι οι υπάλληλοι και κάποιοι καταστηματάρχες κινητοποιήθηκαν για να το αποτρέψουν....

Με λίγα λόγια, το 1909 οι μεγάλες επιχειρήσεις ήταν πολύ λιγότερο πιθανό να ωφεληθούν δυσανάλογα από τη λειτουργία των καταστημάτων την Κυριακή, κάτι που μπορούν σαφώς να προσδοκούν σήμερα. Τέλος, η πενιχρότητα των υποδομών, η πολύ περιορισμένη ακόμα χρήση του ηλεκτρικού ρεύματος και η ανυπαρξία υποχρέωσης υπερωριακής αμοιβής των υπαλλήλων σήμαινε ότι ήταν μικρή η αύξηση στα λειτουργικά έξοδα που συνεπαγόταν η λειτουργία την Κυριακή και οι μικρές μονάδες δεν δυσκολεύονταν να αντεπεξέλθουν σ' αυτά... .

Του Νίκου Ποταμιάνου

(διδάκτορα ιστορίας του Πανεπιστημίου της Κρήτης)

[Πηγή: <http://tvxs.gr/news/blogarontas/i-argia-tis-kyriakis-i-kathierosi-tis-1909-kai-o-antagonismos-ton-katastimatarxon> (14.7.2016)]

4. Η αργία της Κυριακής και η συντήρηση στην Ελλάδα

(άρθρο σε ηλεκτρονική εφημερίδα)

Ένα από τα σπάνια μέτρα, που πολεμά την ανεργία και ταυτόχρονα αποτελεί διευκόλυνση στον καταναλωτή και αύξηση στον τζίρο, είναι το άνοιγμα των μαγαζιών την Κυριακή. Για τις προηγμένες χώρες είναι κάτι αυτονόητο. Γι' αυτό, οι αντιδράσεις αποτελούν ιδανική περίπτωση για την καταγραφή της συντήρησης και της καθυστέρησης στη χώρα.

Απέναντι στο μέτρο στάθηκε η Εκκλησία. Ο εκπρόσωπος Τύπου της Ιεράς Συνόδου, ο άγιος Κορίνθου, υπήρξε σαφής: «Η Κυριακή είναι ημέρα αφιερωμένη στον Κύριο. Ως εκ τούτου, η Κυριακή να παραμείνει αργία». ..Απέναντι στο μέτρο στάθηκαν και οι συνδικαλιστές των συντεχνιών. Κοινή προσφυγή στο ΣτΕ κατέθεσαν ΓΣΕΒΕΕ (Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών, Βιοτεχνών και Εμπόρων Ελλάδας, ΕΣΕΕ (Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου) και ΟΙΥΕ (Ομοσπονδία Ιδιωτικών Υπαλλήλων Ελλάδος). Κεντρικό επιχειρήματός τους ότι «θα σβήσουν από τον χάρτη οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις». Επιχείρημα που το ανέσυραν από τις παλιές κινητοποιήσεις εναντίον της ίδρυσης των πρώτων σούπερ μάρκετ, με αντίθετους όμως τότε τους πολίτες, όπως και τώρα.

Εναντίον του μέτρου τάσσεται και η εγχώρια Αριστερά, αν και γνωρίζει ότι αποτελεί υποχρέωση της χώρας μας απέναντι στους εταίρους δανειστές μας. Κάθε Κυριακή διαδηλώνει, προπηλακίζει πελάτες και καταστηματάρχες, παρεμποδίζει τη λειτουργία της αγοράς. ...Την ίδια ώρα η Ιταλία και η Κύπρος προχώρησαν απρόσκοπτα σε άνοιγμα των καταστημάτων τις Κυριακές.

Στο πλευρό όλων των παραπάνω στάθηκε αναγνώστης της «Εστίας» με επιστολή του που δημοσιεύτηκε στις 11/7: «Πώς μια εφημερίδα που πολλοί πιστεύουν ότι είναι υπέρμαχος των ελληνικών παραδόσεων, των ηθών, της οικογενείας και σέβεται την Εκκλησία του Χριστού, ωλίσθησε τόσο χαμηλά ώστε να γίνει και αυτή θύτης του Μαμμωνά και του υλικού κέρδους; Πώς έγινε υπέρμαχος του κεφαλαίου;

[...] Πολλά γίνονται στον υπόλοιπο κόσμο και δεν νομίζω ότι η ορθόδοξος Ελλάς πρέπει να τα μιμηθεί οπωσδήποτε».

Αυτό είναι χοντρικά το πανόραμα της οπισθοδρόμησης της χώρας. Αν τώρα με ρωτήσετε κατά πόσον οι δυνάμεις που προωθούν το άνοιγμα της Κυριακής είναι δυνάμεις προόδου, θα σας απαντήσω ότι δεν είμαι βέβαιος για όλες. Στην περίπτωση αυτή δεν ισχύει το «εξ αντιδιαστολής».

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΓΟΥΣΕΤΗΣ (23.07.2014)

Πηγή: Εφημερίδα «Η Καθημερινή», στην κατηγορία «Απόψεις»,
<http://www.kathimerini.gr/777283/opinion/epikairothta/politikh/h-argia-ths-kyriakhs-kai-h-synthrhsh-sthn-ellada>

Εφαρμόζοντας:

«**Ανάλυση Διαστάσεων: το πανηγύρι**»

1. Αναζήτηση εικόνων σε φυλλομετρητή με τη φράση: «το πανηγύρι» (πλήθος χαρακτηριστικών εικόνων).

2. Από το Φωτόδενδρο: <http://photodentro.edu.gr/aggregator/lo/photodentro-aggregatedcontent-8526-5895> (ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΤΗΝΟ).

3. Οπτικοακουστικό αρχείο ΕΡΤ:

π.χ. α) Πρωτοχρονιάτικα στιγμιότυπα :

http://mam.avarchive.gr/portal/digitalview.jsp?get_ac_id=3325&thid=12927

β) Εορτασμός της Μεγάλης Εβδομάδας στην Αθήνα:

http://mam.avarchive.gr/portal/digitalview.jsp?get_ac_id=1730&thid=10824

- Εναλλακτικά:

«**Ομαδοσυνεργασία - Μελέτη περίπτωσης**»

1. Μέγας, Γ. Α. (2001). *Ελληνικές γιορτές και έθιμα της λαϊκής λατρείας*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας.

2. Μιχαήλ-Δέδες, Μ. (1961). *Γιορτές, Έθιμα και τα τραγούδια τους*. Αθήνα: Φιλιππότης.